

Historický spolek Liechtenstein

Vídeňský kongres a Lichtenštejnsko

**Před 200 lety vídeňský kongres potvrdil
nezávislost Lichtenštejnska**

Pavel Juřík

2015

© Ing. Pavel Juřík

Praha 2015

www.hs-liechtenstein.cz

Obsah

Vídeňský kongres	4
Suverénní knížectví	5
Chytrá diplomacie knížete Jana	5
Nelehká jednání	7
Německý spolek	10
Literatura, Fotografie	14

Vídeňský kongres

Před 200 lety v roce 1815 Vídeňský kongres potvrdil suverenitu Lichtenštejnského knížectví. To je tak jedním z nejdéle nepřetržitě existujících moderních států. Jako nezávislé území existuje od roku 1719, plně suverénním státem je nepřetržitě od roku 1806, a to pod svým původním názvem, i v původních hranicích.

Od 1. října 1814 do 9. června 1815 se ve Vídni konalo setkání zástupců téměř všech evropských zemí, které mělo vyřešit mezinárodní problémy, způsobené napoleonskými válkami. Vídeňský kongres jednal pod předsednictvím rakouského císaře a českého a uherského krále **Františka I.** (1768-1735), ale hlavní osobností byl ministr zahraničí Rakouska kníže **Klemens Lothar Metternich-Winneburg** (1773-1859), vedle korunovaných hlav velmocí, desítek knížat, vévodů, hrabat a dalších hlav samostatných území. Jednání se zúčastnilo okolo 250 diplomatů a několik tisíc osob se zúčastnilo společenských akcí.

Vídeňský kongres (1814-1815) definoval poměry v Evropě po napoleonských válkách (známá rytina Jeana Godefroye znázorňuje hlavní osobnosti kongresu)

Pro jejich pobavení a možnost diskuse se konaly desítky plesů a dalších společenských akcí (říkalo se z počátku, že „kongres nepostupuje, ale tančí“). Náklady na jeho organizaci přišly císaře Františka I. na tehdy ohromnou sumu 20 milionů zlatých. Rakousku ale šlo o mnoho, proto náklady rád vynaložil.

Jednání vídeňského kongresu se opírala o principy restaurace a legitimacy (obnovení stavu před Velkou francouzskou revolucí). Jeho cílem bylo vytvořit bezpečnostní systém, který zabráni nejen opakování revolucí, ale zajistí mocenskou rovnováhu a tedy i dlouhodobý mír v Evropě.¹ V důsledku kongresu došlo k řadě územních změn, povýšení nebo uznání Napoleonem povýšených monarchií do vyššího stavu (např. povýšení Bavorského vévodství na království) apod. Kongres také znovu potvrdil nezávislost Lichtenštejnského knížectví. Nezávislost všech původních 353 členů Svaté říše římské ale obnovena nebyla.

---

¹ Adamová K., Křížkovský L., Stručné dějiny diplomacie, str. 153

Suverénní knížectví

Lichtenštejnsko vzniklo roku 1719 spojením hrabství Vaduz a panství Schellenberg, které v letech 1699 a 1712 koupil kníže **Jan Adam I. (1662-1712)**. Stalo se v pořadí 353. a posledním nezávislým územím v rámci Svaté říše římské a jako jeho jediný člen existuje dodnes pod svým původním názvem a v původních hranicích.² V roce 1719 císař Karel VI. obě území spojil a povýšil na říšské knížectví **Liechtenstein (Fürstentum Liechtenstein)**, na základě žádosti knížete **Antona Floriána (1656-1721)**, který se stal hlavou rodu po smrti knížete Jana Adama I., který neměl mužské dědice.

Malé a hospodářsky bezvýznamné knížectví (v roce 1815 mělo pouhých 6.100 obyvatel), mělo ale pro Liechtensteiny prestižní význam. Díky němu totiž získali říšský knížecí titul (skutečný nikoliv jen titulární) s právem zasedat na Říšském sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem. Proto za obě území kníže Jan Adam I. zaplatil téměř 500.000 zlatých, ačkoliv jejich roční výnos činil pouhých 6.000 zlatých.

Úplnou suverenitu Lichtenštejnského knížectví získalo v létě roku 1806, po zániku Svaté říše římské, kterou musel císař František I. rozpustit v důsledku porážky spojeneckých vojsk v bitvě u Slavkova 5. prosince 1805. Knižectví se 12. července 1806 stalo spoluzakladatelem Rýnského spolku, který vznikl pod protektorátem císaře Napoleona. Spolek měl 39 členů a zanikl již na podzim 1813, po porážce Napoleonových vojsk v Bitvě národů u Lipska.

V této kritické době byl hlavou rodu, od smrti svého staršího bratra knížete **Aloise I. (1759-1805)** 24. března 1805, významný císařský diplomat a vojevůdce polní maršál kníže **Jan I. z Liechtensteinu (1760-1836)**, který za císaře Františka uzavíral Bratislavský (26. 12. 1805) a Schönbrunnský (14. 10. 1809) mír s Francií. Císař Napoleon si ho vážil jako jednoho z mála císařských vojevůdců a diplomatů a snad proto (aby si ho naklonil) nebylo po roce 1805 Lichtenštejnské knížectví připojeno k Bavorsku (mediatizováno), ale stalo se suverénním státem a zakládajícím členem Rýnského spolku. Krátce po podpisu Bratislavského míru kníže požádal o záruky zachování své suverenity Francii a Bavorsko.³

Většina malých státeků bývalé německé říše bylo totiž pohlceno svými většími sousedy a ztratilo nezávislost (např. knížectví Schwarzenberg – 1806 ve prospěch Bádenska, knížectví Metternich – 1805 ve prospěch Württenberska ad.). Z více než tří set nezávislých území a svobodných měst tak zůstalo suverénních jen pět desítek subjektů, mezi nimi i nejmenší ze států Svaté říše římské – Lichtenštejnsko.

Chytrá diplomacie knížete Jana I.

Tím se ale kníže Jan I. dostal do choulostivé situace, jako vojevůdce a diplomat rakouského císaře, vlastnící téměř veškerý majetek na území pod jeho svrchovaností (Rakousko, Morava, Slezsko, Čechy), měl být, jako člen Rýnského spolku, spojencem jeho nepřítele – císaře Napoleona.

Kníže ale tento problém elegantně vyřešil, vzdal se funkce panovníka Lichtenštejnska a jmenoval jím svého tříletého syna **Karla Jana (1803-1871)**, za kterého do roku 1813 vládl jako regent.⁴ Umožnil mu to zákon spolku, do kterého Napoleon kvůli němu svolil vložit ustanovení, které jeho členům povolovalo zůstat ve službách předchozího vládce (císaře Františka), pokud vládu předají některému ze svých potomků.⁵

² Juřík Pavel, Liechtensteinové, Historie a sídla knížecího rodu, 2015, str.55-56

³ Beattie David, Liechtenstein, A Modern History, str. 21

⁴ Frommelt Fabian, Small State, Big Conference: Liechtenstein's Sovereignty and the Congress of Vienna, str. 4, 2015

⁵ Beattie David, str. 22

Polního maršála a diplomata Jana I. z Liechtensteinu si velmi cenil císař Napoleon a snad i proto se roku 1806 stalo Lichtenštejnské knížectví nezávislým státem

Zřejmě se tím snažil kníže si naklonit a učinit z něj svého spojence a informátora ve Vídni a Rýnském spolku. Možná o něm uvažoval i jako o kandidátovi na některý německý trůn, na kterém by seděl nespolehlivý panovník.⁶

Kníže se usilovně snažil nezavázat se na straně Rýnského spolku, vytvořeného na troskách Svaté říše římské, proti Rakousku a dalším nepřátelům revoluční Francie. Proto, jako schopný diplomat dovedně kličkoval v mezinárodní politice. Ačkoliv se knížectví stalo jeho zakládajícím členem, kníže se jeho založení **12. července 1806** v Paříži nezúčastnil a nikdy neratifikoval jeho ústavu, vyhlášenou 1. srpna téhož roku.

O pět dní později 6. srpna císař František II. abdikoval na hodnost císaře Svaté říše římské, která tak zanikla (po jmenování Napoleona císařem 18. května 1804 se již 11. srpna 1804 povýšil na rakouského císaře Františka I.). S malým zpožděním pak jako svého vyslance u spolku jmenoval významného německého diplomata a politika barona **Franze Edmunda von Schmitz-Grollenburg (1776-1844)**.

Dalším problémem byla povinnost členů spolku poslat stanovený počet vojáků do společné armády proti spojeneckým vojskům čtvrté koalice (Prusko, Rusko, Velká Británie). I zde se kníže se dovedně vyhnul pozici nepřítele Rakouska a jeho spojenců, když se vyhnul naverbování vojska v knížectví tím, že najal vojenský kontingent v Nassavském vévodství. Podobně se zachovali i někteří další členové Rýnského spolku.

Kníže Jan I. z Liechtensteina zůstal i nadále jedním z nejdůležitějších diplomatů, vojevůdců a dvořanů císaře Františka I. Když byl císař Napoleon poražen v Bitvě národů u Lipska 16. - 19. října 1813, jeho

---

⁶ Horčíčka V., Suchánek D., Županič. J., Dějiny Lichtenštejnska, str. 63

vláda ve Francii se poté zhroutila a Rýnský spolek se rozpadl. Již o měsíc dříve v mírové smlouvě z Teplic (9. září 1815) Rakousko, Rusko a Prusko mimo jiné garantovaly nezávislost členských zemí spolku, tím tedy i Lichtenštejnska. 20. listopadu 1815 spojenci uzavřeli mírovou smlouvu s Francií, která se vrátila do svých původních hranic a na její trůn nastoupil Ludvík XVIII., mladší bratr popraveného krále Ludvíka XVI.

Kníže Jan I. 7. prosince 1815 uzavřel s Rakouskem smlouvu, kterou potvrdil vystoupení z Rýnského spolku a zavázal se mu poskytnout dvakrát tolik vojáků, kolik Lichtenštejnsko muselo poskytnout Francii.⁷ Podobné dohody uzavřel i s Pruskem a Ruskem. Lichtenštejnsko bylo považováno za účastníka války za osvobození, což mu zajistilo opětovné potvrzení suverenity členy protinapoleonské koalice. Muselo ale finančně přispět 44.000 zlatými na válečné náklady. Peníze poskytl kníže Jan ze svých zdrojů, protože knížectví by je nebylo schopno uhradit. Osm desítek lichtenštejnských vojáků se připojilo k jednotkám koalice.

Nelehká jednání

Uspořádání poměrů v Evropě po napoleonských válkách řešil od října 1814 do června 1815 Vídeňský kongres. Jednání se z počátku vedla jen mezi zástupci Rakouska, Ruska a Pruska. Francie byla přijata za rovnocenného partnera jen díky obratné diplomacii ministra zahraničních věcí Charlese Maurice vévody de Talleyrand-Périgord (1754-1838), který současně rafinovaně vrazil klín nedůvěry mezi spojence. Tím posílil vyjednávací pozici jejich dosavadního nepřítele – Francie.

Zástupci 29 malých německých států a svobodných měst nebyli k jednání připuštěni, protože se od nich očekávalo, že závěry kongresu podepíší bez připomínek. Pro zvýšení své vyjednávací síly proto vytvořili spolek a snažili se získat přístup na kongres. Zástupci dalších téměř tři set dříve nezávislých států a měst (od roku 1805 mediatizovaných jinými německými státy) nebyli k jednání vůbec připuštěni.

Na začátku jednání kongresu chyběl zástupce Lichtenštejnska, i když kníže Jan I. z Liechtensteina se společenského života jistě účastnil (řada akcí se konala i v jeho vídeňských palácích). Jako svého vyslance jmenoval až později zkušeného říšského politika a vysokého úředníka **Georga Waltera Vincenze von Wiese (1769-1824)**, který byl spolkem malých německých států uznán 28. února 1815.⁸

Krátce poté se změnil postoj velmocí k tzv. malým státům a to tehdy, když do Vídně se zpožděním dorazily 7. března ráno zprávy u útěku Napoleona Bonaparta z Elby (1. 3.) a o formování jeho nové armády (zprávu jako první přinesli agenti Rotschildů, kteří pomáhali financovat spojenecké armády). Malé státy pak byly velmocemi přijaty mezi členy nové koalice proti Francii a 22. března příslušnou nótu podepsal vyslanec Lichtenštejnska.

O tři dny později byla obnovena aliance mezi Rakouskem, Ruskem, Pruskem a Velkou Británií a 27. dubna ji společně podepsali i malé státy, včetně Lichtenštejnského knížectví. To mělo vyslat do spojenecké armády 100 mužů, ale nakonec dokázalo naverbovat jen 80 (což bylo akceptováno bez protestů). Jeho vojáci se přesunuli do Mühlheimu na Rýnu, ale nakonec se žádných bojů nezúčastnili. Napoleon byl definitivně poražen 18. června 1815 v bitvě u Watterloo.

---

⁷ Frommelt Fabian, str. 4

⁸ Frommelt Fabian, str. 5

Lichtenštejnské knížectví (Fürstentum Liechtenstein)

Mapa střední Evropy znázorňuje členské státy Rýnského spolku a další země v oblasti

Na základě rozhodnutí vídeňského kongresu došlo k těmto významným územním změnám v Evropě:

- Rakousko: získalo Benátsko, Lombardii, Salcbursko, Tyrolsko a Dalmácii, ale ztratilo jižní Nizozemí a území kolem Rýna
- Prusko: získalo část Saska, arcibiskupství trevírské a kolínské, Gdaňsk ad.
- Velká Británie: získala Maltu, Cejlon a další území
- Rusko: získalo část Pruska na území dnešního Polska (tzv. Kongresovka), Finsko a Bessarábii
- Švédsko se spojilo s Norskem, vzniklo Nizozemí a Belgie
- Švýcarsku byla garantována neutralita ad.

Lichtenštejnské knížectví (Fürstentum Lichtenstein)

Mapa Německého spolku, který vznikl na základě spolkových akt uzavřených na závěr vídeňského kongresu. Knížectví lichtenštejnské bylo jedním z jeho zakládajících států. Jeho členem bylo až do roku 1866.

Německý spolek

Zapojení malých států do vojenských operací spojenců vedlo k přizvání těchto států a svobodných měst k jednání o německé ústavě od 29. května 1815. Německou říši, i Rýnský spolek, měl nahradit Německý spolek, pod patronací Rakouska, se kterým vážně soupeřilo o vliv v německých zemích Prusko (vytlačilo ho z něj až bitvou u Hradce Králové v roce 1866).

Německý spolek byl na konci jednání Vídeňského kongresu založen spolkovými akty z **8. června 1815**. Kníže Jan I. byl jedním z prvních svrchovaných panovníků, který ratifikoval závěrečné dokumenty kongresu **3. července**. Spolek měl 38 rovnoprávných členů, z toho bylo 6 království (včetně Království českého), 34 vévodství, markrabství a knížectví a 4 svobodná města – Frankfurt nad Mohanem, Hamburk, Brémy a Lübeck. Německo již nebylo tak rozdrobené, jako před rokem 1806, ale ani nebylo sjednocené a silné tak, jako bude po roce 1866.

Na základě spolkové ústavy bylo Lichtenštejnsko zastoupeno na Spolkovém sněmu v 16. kurii společně s knížectvími Hohenzollern, Reuss, Schaumburg-Lippe, Lippe a Waldeck-Pyrmont. Ačkoliv tyto státy měly dohromady jen 270.000 obyvatel, společně disponovaly stejným počtem hlasů jako Rakousko nebo Prusko.

Jeden čas však hrozilo, že získají počet hlasů závislý na počtu obyvatel. Lichtenštejnsko by tak získalo jen 1/54 hlasu. Vyslanec Wiese upozornil, že by to bylo v rozporu s duchem Spolkové ústavy, která každému členskému státu zaručoval individuální hlas ve Všeobecném shromáždění a jeho připomínka byla přijata.⁹

Lichtenštejnsko, jako nezávislý stát, v roce 1817 přistoupilo ke Svaté alianci a 15. května 1820 podepsalo Závěrečná akta vídeňského kongresu, kterými byl dovršen vznik Německého spolku. Spolupráce s ním ale nebyla bez problémů. Když se v roce 1834 Rakousko nestalo členem Německého celního spolku, nepřistoupilo k němu ani Lichtenštejnsko (nemělo se spolkem společné hranice) a až do roku 1852 byl jeho vývoz zatížen vysokými cly.

Jedním z důsledků vstupu Lichtenštejnska do Německého spolku byla povinnost jeho vlády dát občanům ústavu. Jednání o ní se od začátku roku 1818 účastnilo duchovenstvo a bohatí sedláci v knížectví, protože tradiční stavy (města a šlechta) zde nebyli. Jednání vedl lichtenštejnský zemský fojt Joseph Schuppler. Ústavu kníže Jan I. z Liechtensteinu podepsal 9. listopadu 1818 na zámku v Lednici. Liechtensteinové řídili své knížectví z Vídně a prvním členem rodu, který zemi navštívil, byl Janův syn a nástupce princ **Alois I. (1796-1858)** právě v roce 1818, kdy země dostala ústavu.

V období let 1806 – 1815 Lichtenštejnsko čile vystupovalo na mezinárodním fóru na multilaterální úrovni. Když knížecí rod získal uznání suverenity pro svou zemi a postavení panovnického rodu, zaměřil se na bilaterální spolupráci s Rakouskem a suverenitu knížectví neprosazoval. Multilaterální vztahy Lichtenštejnska získají na významu až později, po roce 1918. Knížectví si bude ale muset své mezinárodní uznání znovu obhájit, přes účast na jednání Helsinské konference o míru a spolupráci v Evropě (1975), až po přijetí za člena Organizace spojených národů v roce 1990.

---

⁹ Frommelt Fabian, str. 12

Centrem jednání vídeňského kongresu byla budova Kancléřství na Ballhausplatz, stojící naproti Hofburgu - sídle císaře Františka I. Dnes je palác sídlem rakouského spolkového prezidenta.

Vídeňská rezidence rakouských císařů palácový komplex Hofburg stojí v samém centru hlavního města.

Asi 100 metrů od budovy Kancléřství stojí městský nebo-li také majorátní palác Liechtensteinů. Svou monumentální architekturou se již od svého vzniku na přelomu 17. a 18. století stal vzorem pro další palácové stavby, a to nejen ve Vídni (litografie z konce 19. století).

Za 2. světové války byl městský Liechtensteinský palác těžce poškozen, proto byl letech 2000-2013 rekonstruován. Náklady ve výši 120 milionů eur hradila knížecí rodina (pohled z Bankgasse a do tanečního sálu).

Literatura:

Adamová Karolina, Křížkovský Ladislav, *Stručné dějiny diplomacie*, C. H. Beck, Praha 2002

Beattie David, *Liechtenstein, A Modern History*, van Eck Publishers, Triesen 2004

Frommelt Fabian, *Small State, Big Conference: Liechtenstein's Sovereignty and the Congress of Vienna*, Vienna 2014

Horčíčka Václav, Suchánek Drahomír, Županič Jan, *Dějiny Lichtenštejnska*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2011

Juřík Pavel, *Liechtensteinové, Historie a sídla knížecího rodu*, Libri, Praha 2015

Vařeka Marek, *Lichtenštejnsko, Malé dějiny států*, Libri, Praha 2011

Fotografie:

www.wikipedia.commons.com

Liechtenstein Princelly Collections Wiena

Pavel Juřík

Historický spolek Liechtenstein

info@hs-liechtenstein.cz

www.hs-liechtenstein.cz